

Sakib SOFTIĆ¹

Dokumenti Ujedinjenih Nacija čiji su sadržaj mjere za eliminisanje međunarodnog terorizma

OUN Documents – The Means for Combat International Terrorism

Sažetak

Krivična djela počinjena snamjerom da izazovu situacije straha u javnosti u cjelini, kod pojedinih grupa ili pojedinih osoba, predstavljaju tešku povredu ciljeva i principa Ujedinjenih Nacija, i mogu predstavljati prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti, ugroziti prijateljske odnose među državama, zaustaviti međunarodnu saradnju i potkopati poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda.

To je bio razlog što je ovo pitanje uključeno u dnevni red dvadeset sedme sjednice Generalne Skupštine 1972. godine, na inicijativu Generalnog Sekretara. Na ovoj sjednici ustanovljen je Ad Hoc Odbor za međunarodni terorizam koji se sastojao od trideset pet članova.

Generalna Skupština je nastavila razmatranje ovog pitanja, prvo bienalno, a zatim svake godine, što je rezultiralo usvajanjem tzv. političkih dokumenata UN sa ciljem sprečavanja i suzbijanja međunarodnog terorizma. To su: Deklaracija o mjerama za eliminisanje međunarodnog terorizma Generalne Skupštine Ujedinjenih Nacija od 9. decembra 1994. godine i Deklaracija kojom se dopunjuje Deklaracija iz 1994. godine o mjerama za eliminiranje međunarodnog terorizma Generalne Skupštine Ujedinjenih Nacija od 17. decembra 1996. godine.

---

¹ Dr. sci., docent na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu

U 1996. godini Generalna Skupština je rezolucijom 51/210 ustanovila Ad Hoc Odbor i stavila mu u zadatak da elaborira jednu međunarodnu konvenciju o suzbijanju terorističkih bombaških napada što je razultiralo njenim usvajanjem u decembru 1997. godine, ali i usvajanjem Međunarodne konvencije za suzbijanje finansiranja terorizma iz decembra 1999. godine.

Kasnije je Ad Hoc Odbor dobio zadatak da sačini nacрте Sveobuhvatne konvencije o međunarodnom terorizmu i Međunarodne konvencije o sprečavanju akata nuklearnog terorizma, koje su predmet intenzivnih rasprava unutar ovog odbora ali i u drugim skupštinskim tijelima.

To je ono što ukratko čini sadržaj ovog članka.

1. Deklaracija o mjerama za eliminisanje međunarodnog terorizma Generalne skupštine Ujedinjenih nacija od 9. decembra 1994. godine

Ova deklaracija usvojena je od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 9. decembra 1994. godine, kao reakcija na porast terorizma u mnogim regionima svijeta čiji je uzrok netolerancija i ekstremizam. Uočeno je uspostavljanje i širenje veza između terorističkih grupa, trgovaca drogom i paramilitarnih bandi koje pribjegavaju svim vrstama nasilja ugrožavajući na taj način ustavni poredak država i koje krše osnovna ljudska prava.

Deklaracija izražava duboku zabrinutost zbog nastavljanja akata terorizma širom svijeta u svim njegovim oblicima i pojavama "uključujući i one u koje su države neposredno ili posredno uključene, koji ugrožavaju ili odnose nevine živote, imaju pogubne posljedice po međunarodne odnose i mogu ugroziti sigurnost država."

Generalna skupština u ovoj deklaraciji izražava uvjerenost da je poželjna tješnja kordinacija i saradnja između država u borbi protiv kriminala koji je "usko povezan i sa terorizmom, uključujući trgovinu drogom, nezakonitu trgovinu oružjem, pranje novca i krijumčarenje nuklearnog i drugog potencijalno smrtonosnog materijala, i imajući u vidu ulogu koju bi mogle, u tom pogledu, kako Ujedinjene nacije tako i regionalne organizacije."

Generalna skupština je izrazila čvrstu opredijeljenost međunarodne zajednice da iskorijeni međunarodni terorizam u svim njegovim oblicima i pojavama. Isto tako, izrazila je uvjerenje da "suzbijanje akata međunarodnog terorizma, uključujući i oneu koji su neposredno i posredno uključene države, predstavlja suštinski elemenat za održavanje

međunarodnog mira i sigurnosti. " Naglašena je "neizostavna potreba daljeg jačanja međunarodne saradnje među državama u cilju poduzimanja i usvajanja praktičnih i efikasnih mjera za sprečavanje, borbu protiv i eliminisanje svih oblika terorizma koji pogađa međunarodnu zajednicu u cjelini. "

Duga historija borbe protiv terorizma pokazala je opravdanost zaključivanja regionalnih sporazuma vezanih za eliminiranje međunarodnog terorizma ali i potrebu stalnog revidiranja postojećih međunarodnopravnih odredbi u borbi protiv terorizma u svim njegovim oblicima i pojavama s ciljem osiguranja sveobuhvatnog pravnog okvira za sprečavanje i eliminiranje terorizma.

Deklaracija sadrži svečanu izjavu kojom se države članice Ujedinjenih nacija svečano potvrđuju: "svoju odlučnu osudu svih akata, metoda i prakse terorizma, kao krivične i neopravdane, gdje god i od koga god počinjene, uključujući i one koji ugrožavaju prijateljske odnose među državama i narodima i predstavljaju prijetnju teritorijalnom integritetu i sigurnosti država. "

Teroristički akti, metode i praksa podrivaju temelje na kojima počivaju Ujedinjene nacije i mogu predstavljati prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti i ugrožavaju prijateljske odnose među državama. Stoga: "krivična djela, namjeravana ili sračunata da izazovu situaciju straha u javnosti u cjelini, kod grupe ili kod određenih osoba iz političkih razloga, u svakom su slučaju neopravdana, bez obzira na obrazloženja političke, filozofske, ideološke, rasne, etničke, vjerske ili bilo koje druge naravi koja bi se mogla navesti kao opravdanje za njih. "

Države članice UN rukovode se ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija kao i drugim odredbama međunarodnog prava pa se stoga moraju suzdržavati od "organizovanja, poticanja, pomaganja ili učestvovanja u terorističkim aktima na teritoriji drugih država ili od prihvatanja ili ohrabrivanja aktivnosti na njihovim teritorijama koje su usmjerene na izvršenje tih akata.

" Države članice UN moraju također, ispunjavati svoje obaveze koje proizilaze iz Povelje UN i drugih odredaba međunarodnog prava u pogledu borbe protiv međunarodnog terorizma a naročito: "da se suzdržavaju od organizovanja, poticanja, olakšavanja, finansiranja, ohrabrivanja ili tolerisanja terorističkih aktivnosti. . . "; "da osiguraju hvatanje i suđenje ili izručenje izvršilaca terorističkih akata. . . "; da

nastoje zaključiti posebne sporazume u tom pogledu na bilateralnoj, regionalnoj ili multilateralnoj osnovi. . . "; "da surađuju jedna sa drugom u razmjeni odgovarajućih informacija. . . "; "da hitno poduzmu sve neophodne korake u cilju primjene postojećih međunarodnih konvencija o ovom pitanju čije su članice. . . "; "da poduzmu odgovarajuće mjere, prije odobravanja azila, radi osiguranja da tražitelj azila nije angažiran u terorističkim aktivnostima. . . "

Države članice UN trebaju da unaprijede suradnju u oblasti sistemske razmjene informacija koje se odnose na sprečavanje i borbu protiv terorizma i da razmotre kao prioritetno pitanje pristupanja međunarodnim konvencijama i protokolima koji se odnose na različite aspekte borbe protiv međunarodnog terorizma.

Deklaracija nameće obaveze za preduzimanje mjera u borbi protiv međunarodnog terorizma ne samo državama već i Ujedinjenim nacijama, odgovarajućim specijaliziranim agencijama i međuvladinim organizacijama kao i drugim odgovarajućim tijelima. Njihova je obaveza da ulažu napore s ciljem unapređenja mjera za borbu i eliminisanje akata terorizma i jačanje njihove uloge na ovom planu.

Također, Generalni sekretar UN u obavezi je da pomogne u primjeni ove deklaracije a naročito da preduzima praktične mjere radi prikupljanja podataka o statusu i primjeni međunarodnih sporazuma koji se odnose na međunarodni terorizam, uključujući informacije o incidentima koji su rezultat međunarodnog terorizma kao i o krivičnom gonjenju i presudama, o zakonima i propisima država članica koji se odnose na međunarodni terorizam, analitičku reviziju postojećih međunarodnopravnih instrumenata koji se odnose na međunarodni terorizam kao i ispitivanje mogućnosti pružanja pomoći unutar sistema UN u organizovanju radionica i kurseva za borbu protiv terorizma.

Od država članica UN traži se da unaprijede i primijene u dobroj mjeri odredbe ove deklaracije uz potrebu daljeg ulaganja napora sciljem definitivnog eliminisanja svih vidova terorizma i to putem međunarodne saradnje i stalne razrade međunarodnog prava i njegove kodifikacije.

2. Deklaracija kojom se dopunjuje Deklaracija iz 1994. godine, o mjerama za eliminiranje međunarodnog terorizma Generalne skupštine Ujedinjenih nacija od 17. decembra 1996. godine

Ova deklaracija usvojena je od Generalne skupštine UN 17. decembra 1996. godine, u cilju dopune Deklaracije o mjerama za eliminiranje međunarodnog terorizma koju je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija svojom rezolucijom 49/60 od 9. decembra 1994. godine.

Podsjećajući na Deklaraciju povodom pedesete godišnjice Ujedinjenih nacija, Deklaracija ističe da Konvencija o statusu izbjeglica, sačinjena u Ženevi 28. jula 1951. godine, ne daje osnovu za zaštitu izvršitelja terorističkih akata te države članice trebaju osigurati njenu pravilnu primjenu. Također, naglašava se značaj obaveze država članica da "u potpunosti poštuju svoje obaveze koje proizilaze iz odredaba Konvencije iz 1951. godine i Protokola o statusu izbjeglica iz 1967. godine, uključujući princip neodbijanja i nevraćanja izbjeglica tamo gdje bi njihov život i sloboda bili ugroženi zbog njihove rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti nekoj socijalnoj grupi ili političkom mišljenju, i potvrđujući da ova deklaracija ne utiče na zaštitu dodijeljenju pod uvjetima Konvencije i Protokola i drugih odredbi međunarodnog prava".

Sadržaj ovog protokola čini svečana izjava država članica kojom potvrđuju odlučnu osudu svih akata, metoda i prakse terorizma gdje god i od koga god počinjeni, uključujući i one koji ugrožavaju prijateljske odnose među državama i narodima i predstavljaju prijetnju teritorijalnom integritetu i sigurnosti država.

Ovdje se podsjeća da su finansiranje, planiranje i poticanje terorističkih akata u suprotnosti sa ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija. Također se još jedamput naglašava da države članice UN, treba da prije donošenja odluke o davanju azila, provjere i utvrde da tražitelj azila nije učestvovao u terorističkim aktima i da li se zbog toga protiv njega vodi krivični postupak, kako bi se osiguralo da ovo lice ne koristi status azilanta radi pripreme ili organizovanja terorističkih akata protiv država odnosno njenih građana. Tražitelji azila, u toku perioda čekanja ne rješavanje njihovog statusa ne mogu izbjeći suđenje za terorističke akte koje su počinili.

Države članice UN ponovile su važnost efikasne međunarodne saradnje kako bi se osiguralo da oni koji su učestvovali u terorističkim aktima, uključujući njihovo finansiranje, planiranje ili podsticanje budu privedeni pravdi. Isto tako naglašena je njihova opredijeljenost da sarađuju u skladu sa relevantnim odredbama međunarodnog prava uključujući i one koji sadrže standarde o ljudskim pravima, u borbi i eliminisanju međunarodnog terorizma i da poduzimaju sve odgovarajuće mjere radi krivičnog gonjenja ili izručenja terorista.

Ponovno se ističe značaj razlikovanja političkih od terorističkih djela te se države članice podstiču da ne smatraju političkim krivičnim djelima krivična djela u vezi sa terorizmom koja ugrožavaju ili predstavljaju fizičku prijetnju fizičkim osobama, bez obzira na motive koji mogu stojati iza toga.

3. Ad Hoc Odbor ustanovljen Rezolucijom Generalne Skupštine UN 51/210 od 17. decembra 1996. godine

Ad Hoc Odbor za međunarodni terorizam prvi put je osnovan Rezolucijom Generalne Skupštine UN 3034 iz 1972. godine. Odbor se sastojao od 35. članova. Problem terorizma bio je prisutan na dnevnom redu Generalne Skupštine koja je nastavila baviti se njime prvo svakih dvije a onda i svake godine.

Na zasjedanju Generalne Skupštine 1996. godine, Rezolucijom 51/210 ustanovljen je *Ad Hoc Odbor* čiji zadatak je bio da sačini jednu međunarodnu konvenciju za suzbijanje terorističkih bombaških napada. Kasnije je Odbor dobio zadatak da sačini međunarodnu konvenciju o suzbijanju nuklearnog terorizma kao dopunu postojećim međunarodnim instrumentima, te jednu sveobuhvatnu međunarodnu konvenciju kao sveobuhvatni okvir za bavljenje međunarodnim terorizmom. Mandat ovog Odbora, nastavlja biti modificiran svake godine od strane Generalne Skupštine u skladu sa temama koje se nađu na njenom dnevnom redu. Mandat Ad Hoc Odbora kreće se u okviru Deklaracije o mjerama za eliminisanje međunarodnog terorizma Generalne skupštine Ujedinjenih nacija od 9. decembra 1994. godine i Deklaracije kojom se dopunjuje Deklaracija iz 1994. godine, o mjerama za eliminiranje međunarodnog terorizma Generalne skupštine Ujedinjenih nacija od 17. decembra 1996. godine.

Tokom svog mandata Odbor je učestvovao u razmatranju nekoliko tekstova što je razultiralo prihvaćanjem: Međunarodne konvencije o suzbijanju terorističkih bombaških napada od 15. decembra 1997. godine i Međunarodne konvencije za suzbijanje finansiranja terorizma od 9. decembra 1999. godine. Trenutni mandat Odbora ustanovljen je Rezolucijom Generalne Skupštine UN 59/46 od 2. decembra 2004. godine. Odnosi se na nastavak rada na izradi nacrtu Sveobuhvatne konvencije o međunarodnom terorizmu što podrazumijeva i rješavanje preostalih otvorenih pitanja i nacrtu Konvencije o nuklearnom terorizmu. Model rada Odbora je jedan sastanak godišnje koji traje jednu ili dvije sedmice. Nakon toga rad se nastavlja tokom godine u okviru Radne grupe Šestog odbora. Odbor je otvoren svim državama članicama Ujedinjenih Nacija ili članicama specijaliziranih agencija i Međunarodne agencije za atomsku energiju.

Sveobuhvatna konvencija o međunarodnom terorizmu

Usvajanje jedne konvencije koja se na sveobuhvatan način bavi pitanjem međunarodnog terorizma jedno je od najaktuelnijih pitanja u radu Ad Hoc Odbora ustanovljenog Rezolucijom Generalne Skupštine UN 51/210 od 17. decembra 1996. godine.

Prijatelji predsjedavajućeg Odbora pripremili su Nacrt sveobuhvatne konvencije o međunarodnom terorizmu (u daljem tekstu Konvencija), čiji je veći dio teksta već usaglašen. Ostala su neka otvorena pitanja vezana za članove 2 (bis) i 18. kao i za definisanje pojma terorizma. Neke države prije svih bliskoistočne arapske države insistiraju da konvencija treba sadržavati definiciju terorizma koja jasno razlikuje terorizam od legitimne borbe naroda protiv strane okupacije. Pri tome se naglašava i da Povelja Ujedinjenih nacija daje legalitet pravu naroda na samoopredjeljenje. Naglasak se daje na uključivanje državnog terorizma u definiciju terorizma.

Većina drugih država članica koje učestvuju u izradi ove konvencije smatraju da ovo pitanje ne zavređuje odvojen pristup. Po njima definicija terorizma treba potvrditi riješenost međunarodne zajednice da se ne opravdaju nikakvi akti ili oblici terorizma počinjeni od bilo koga i pod bilo kojim izgovorom. Ostvarivanje legitimnih prava država, naroda i pojedinaca po međunarodnom pravu treba biti isključeno iz obuhvata konvencije u mjeri u kojoj ona nemaju metu

građane i njihovo teroriziranje. Također, neke delegacije zalažu se širok obim primjene konvencije obzirom na uvijek promjenjive metode i oblike terorizma. U tom kontekstu prednost se daje jednoj operacionalnoj definiciji terorizma. Mišljenje je, dakle, da terorizam treba definisati sa težištem na djelo i posljedice, a ne na opis počinitelja djela. Također definicija treba poslužiti državama kao standard za mjerenje njihovog udovoljavanja po međunarodnom humanitarnom pravu.

Sveobuhvatna konvencija treba biti smatrana kao pravno obavezujući instrument i kao takva jedno važno sredstvo u borbi protiv terorizma, pojačavajući i dopunjavajući postojeći pravni okvir. Ona neće promijeniti postojeći međunarodnopravni režim uključujući Poveljku UN i međunarodne humanitarnopravne instrumente.

Osim navedenog naglašava se da aktivnosti oružanih snaga država koje nisu pokrivena međunarodnim humanitarnim pravom nesmiju biti isključene iz domašaja Konvencije. Čak štaviše ističe se da svi akti oružanih snaga trebaju biti pokriveni odredbama sveobuhvatne konvencije, posebno ukoliko takvi akti nisu poduzeti po odredbama Povelje UN i drugim normama međunarodnog prava. Sdruge strane postoji mišljenja da svi akti oružanih snaga trebaju ostati izvan domašaja ove konvencije.

U preambuli Konvencija podsjeća na postojeće međunarodne sporazume koji se odnose na različite oblike međunarodnog terorizma kao i na rezolucije i deklaracije Ujedinjenih Nacija o mjerama na eliminisanju međunarodnog terorizma. Nakon toga izražava se zabrinutost zbog eskalacije akata terorizma širom svijeta koji ugrožavaju ili odnose nevine živote, ugrožavaju fundamentalne slobode i osbiljno štete ljudskom dostojanstvu. Potvrđuje se jednoglasna osuda svih akata, metoda i prakse terorizma kao kriminalnih i neopravdanih, gdje god i od koga god bili počinjeni.

Akti, metodi i teroristička praksa predstavljaju ozbiljno kršenje ciljeva i principa Ujedinjenih nacija, i mogu predstavljati prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti, ugrožavati prijateljske odnose među državama, sprečavati međunarodnu saradnju i imati za cilj podrivanje ljudskih prava, osnovnih sloboda i demokratske osnove društva. također finansiranje, planiranje i poticanje terorističkih akata

je također suprotno ciljevima i principima Ujedinjenih Nacija. Ženevska konvencija i Protokol potpisan u Naw Worku koji se odnose na status izbjeglica ne daju osnovu za zaštitu počinitelja terorističkih akata. Stoga je važno da države u potpunosti udovoljavaju obavezama sadržanim u međunarodnim instrumentima. Ali u svakom trenutku mora se voditi briga o ljudskim pravima i fundamentalnim slobodama.

Član 1. definiše izraz "državni ili vladini objekti" navodeći da on uključuje trajne i privremene objekte i prevozna sredstva kojise koristi ili je u posjedu predstavnika države, članova vlade, zakonodavne ili sudske vlasti ili od državnih službenika ili uposlenika ili bilo koje druge javne vlasti ili entiteta ili od uposlenika ili zvaničnika međunarodne organizacije u vezi sa njihovim službenim dužnostima. Također, ovdje se definišu izrazi: oružane snage države, infrastrukturni objekti, mjesta u javnoj upotrebi i javni transportni sistem

Član 2. uslove pod kojim bilo koje lice podpada pod primjenu ove konvencije. Konvencija će se primijeniti na bilo koje lice koje bilo kojim sredstvom, nezakionito i namjerno uzrokuje: smrt ili ozbiljnu tjelesnu povredu bilo koje osobe, ozbiljno oštetiti javnu ili privatnu svojinu, uključujući i mjesta u javnoj upotrebi, državne ili vladine objekte, javni transportni sistem, infrastrukturne objekte ili okolinu, i ukoliko ova oštećenja rezultiraju ili je vjerovatno da će rezultirati većim ekonomskim gubitcima. Pored ovih objektivnih elemenata nužan je i subjektivni: cilj ovih postupaka mora biti takve prirode ili konteksta da zastraši stanovništvo ili da prisili vladu ili međunarodnu organizaciju da nešto učini ili se uzdrži od činjenja bilo kojeg akta. Također povreda ove konvencije čini se i vjerovatnom i ozbiljnom prijetnjom da će se počinuti, ali i pokušajem da se poćini jedan od navedenih akata.

Povređa ove konvencije čini se i različitim oblicima saućesništva u njenom izvršenju. saućesništvom u izvršenju nekog od navedenih akata, organizovanjem ili naređivanjem drugom da poćini odnosnu povredu ili doprinosi činjenju ovih povreda. Doprinos mora biti namjeran i biti ili učinjen u cilju podupiranja kriminalnih aktivnosti ili kriminalnih ciljeva grupe, gdje takvi ciljevi iili aktivnosti uključuju činjenje povreda Konvencije ili biti učinjeni sa znanjem namjere grupe da poćini povrede nabrojane u ovoj konvenciji.

Član 2 bis rješava pitanje kolizije u slučaju gdje ova konvencija i neki ugovor između država koji se bavi posebnom vrstom terorističkih povreda, mogu biti primijenjeni na isti teroristički akt. U takvim slučajevima primjenjuju se odredbe posebnog ugovora.

Ovaj član spada u tzv. otvorena pitanja ove konvencije. Dok se jedna grupa država zalaže za njegov opstanak iz razloga što on osigurava pravnu jasnoću u slučaju sukoba između tzv. sektorskih konvencija i ove univerzalne, drug grupa smatra da se eventualni sukob treba rješavati po odredbama Bečke konvencije o pravu ugovora iz 1969. godine.

Članom 3. isključuje se primjena ove konvencije ukoliko je povreda počinjena unutar pojedine države, navodni počinitelj i žrtva su državljani te države, navodni počinitelj je nađen na teritoriji te države i gdje ni jedna druga država nema osnovu za jurisdikciju.

Član 4. obavezuje države članice Konvencije da preduzmu mjere koje mogu biti od koristi da ustanove radnje navedene u ovoj konvenciji kao krivična djela po domaćem zakonodavstvu i da za njih propišu kazne vodeći pri tome računa o teškoj prirodi takvih povreda.

Države su obavezane da poduzmu sve neophodne mjere uključujući i izmjene domaćeg zakonodavstva, kako bi se osiguralo da kriminalni akti koji spadaju u okvir ove konvencije ne budu ni pod kojim okolnostima opravdavani razlozima političke, filozofske, ideološke, rasne, etničke religiozne ili druge slične prirode.

Da bi se osigurala nadležnost za postupanje u situacijama povrede ove konvencije, njene članice trebaju preduzeti sve potrebne mjere za njeno ustanovljenje kada je povreda počinjena na teritoriji te države, na brodu koji plovi pod njenom zastavom, na vazduhoplovu koji je registrovan pozakon u države u vrijeme kad je povreda počinjena, ili kad ju je počinio državljanin te države. U ovim situacijama radi se o obligatornoj jurisdikciji.

Također, države članice mogu uspostaviti svoju jurisdikciju kada je povreda počinjena od lica bez državljanstva koji ima uobičajeno boravište na teritoriji te države, kada je povreda počinjena u cjelini ili djelimično izvan njene teritorije ukoliko posljedice djela ili namjeravane

posljedice padaju unutar njene teritorije, kada je povreda počinjena protiv državljana te države, kada je povreda počinjena protiv državnog ili vladinog objekta u inostranstvu, uključujući ambasadu ili druga diplomatska ili konzularna predstavništva te države, kada je povreda učinjena da prisili državu da učini ili da se uzdrži od činjenja bilo kojeg akta, ili kada je povreda učinjena vazduhoplovu koji radi za vladu države. Ovdje se radi o fakultativnoj nadležnosti.

Nakon ratifikacije Konvencije svaka država članica obavještava Generalnog sekretara UN o uspostavljenoj fakultativnoj jurisdikciji kao i o njenim izmjenama. Također, države članice trebaju preduzeti sve potrebne mjere da uspostave svoju jurisdikciju nad počiniocima povreda iz ove konvencije za slučajeve kada je navodni prekršilac ove konvencije prisutan na njenoj teritoriji a ona ga ne izruči državi članici koja je uspostavila obligatornu ili fakultativnu jurisdikciju za tu povredu. Ukoliko više država preuzimaju jurisdikciju za povrede ove konvencije, odnosno države trebaju nastojati da kordiniraju aktivnosti i to naročito po pitanjima koja se tiču uslova za krivično gonjenje i modaliteta uzajamne pomoći. Ova konvencija ne isključuje bilo koju nadležnost koja je uspostavljena unutrašnjim zakonodavstvom.

Konvencija obavezuje države članice da ne daju status izbjeglice osobama koje su počinile neku povredu ove konvencije poštujući pri tome odredbe unutrašnjeg i međunarodnog prava, kao i odredbe međunarodnog humanitarnog prava.

Države članice Konvencije su dužne da međusobno saraduju na sprečavanju povreda iz ove konvencije preduzimajući sve praktične mjere, uključujući i prilagođavanje unutrašnjeg zakonodavstva, na svojim teritorijama da spriječe ili da se suprostave pripremama za navedene povrede Konvencije. Ove mjere uključuju zabranu ilegalnih aktivnosti pojedinaca, grupa ili organizacija koje svjesno finansiraju ili učestvuju u činjenju povreda ove konvencije, kao i mjera za sprečavanje ustanovljavanja i uspostavljanja kampova za obuku terorista.

Članice konvencije će naročito saradivati u sprečavanju povreda navedenih u ovoj konvenciji razmjenjujući tačne i provjerene informacije i kordiniranjem administrativnih i drugih prikladnih mjera radi sprečavanja njihovog činjenja. Saradnja će naročito obuhvatiti

ustanovljenje i održavanje kanala za komunikaciju između nadležnih agencija i službi radi osiguranja brze razmjene informacija vezanih za povrede navedene u ovoj konvenciji, sprovođenje istraga, utvrđivanja identiteta, boravišta i aktivnosti osoba za koje postoji osnovana sumnja da su uključeni u povrede, kretanje sredstava, imovine, opreme i drugih instrumenata.

Pravna lica mogu također biti odgovorna za činjenje povreda iz ove konvencije. Odgovornost pravnih lica nastaje kad lice odgovorno za menadžment ili kontrolu, u tom svojstvu počini neku povredu propisanu ovom konvencijom. Ova odgovornost postoji bez prejudiciranja pitanja odgovornosti fizičkih osoba koja su počinila odnosnu povredu. Države će osigurati u svom unutrašnjem zakonodavstvu adekvatnu krivičnu, građansku ili administrativnu kaznu za takva pravna lica.

Po prijemu informacije da se osoba koja je počinila povredu iz ove konvencije nalazi na njenoj teritoriji država članica će preduzeti sve neophodne mjere po svome domaćem zakonodavstvu da utvrdi činjenice sadržane u informaciji. Ona će nakon utvrđivanja da je ta osoba uistinu prisutna, poduzeti sve potrebne mjere da osigura prisustvo te osobe radi njenog krivičnog gonjenja ili izručenja.

Osoba prema kojoj su takve mjere preduzete ima pravo da komunicira bez odlaganja sa najbližim predstavnikom države čiji je državljanin odnosno države na čijoj teritoriji ima prebivalište ukoliko se radi o osobi bez državljanstva. Ona također ima pravo da bude posjećena od predstavnika svoje države i da bude informisana o takvim ličnim pravima. Kada država članica pritvori osumnjičenu osobu ona je obavezna da hitno informiše o tome putem Generalnog Sekretara UN države članice koje su nadležne za krivično gonjenje ove osobe i ukoliko to smatra uputnim i druge zainteresovane države.

Ukoliko država koja je pritvorila osumnjičenog odluči da ga iz bilo kojeg razloga ne izruči dužna je pokrenuti protiv njega postupak pred nadležnim organima vlastite države u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.

Osoba koja je pritvorena ili protiv koje se sprovode bilo koje druge mjere u skladu sa ovom konvencijom treba biti garantovan pošten tretman koji uključuje uživanje prava i garancija u skladu sa zakonodavstvom države na čijoj teritoriji se to lice nalazi kao i sa primjenjivim pravilima međunarodnog prava, uključujući i međunarodno humanitarno pravo a posebno Standard minimalnih prava za tretman zatvorenika.

Države članice će pružiti jedna drugoj najveći standard pomoći u vezi sa istragama, krivičnim ili ekstradikcijskim postupkom.

Konvencija isključuje mogućnost da se bilo koja povreda u njoj specificirana smatra kao politička povreda ili povreda povezana sa političkom povredom ili kao povreda politički motivirana za ciljeve ekstradicije ili uzajamne pomoći. Ali ova konvencija ne nameće obavezu izručenja ukoliko zamoljena država ima osnova da vjeruje da se radi progonu ili kažnjavanju osobe po osnovu njene rasne, religijske, nacionalne i etničke pripadnosti ili političkog uvjerenja.

Pritvorena osoba ili osoba koja izdržava kaznu zatvora u jednoj državi može biti upućena u drugu državu radi identifikacije, svjedočenja ili pružanja neke druge pomoći u pribavljanju dokaza za istragu ili krivično gonjenje samo ukoliko ta osoba da slobodan pristanak i ukoliko se nadležni organi obiju država usaglase.

Povrede navedene u ovoj konvenciji smatraju se kao povredne pogodne za izručenje po svakom postojećem ugovoru o izručenju zaključenom između država članica prije stupanje na snagu ove konvencije. One će se uključiti u svaki sljedeći ugovor o ekstradiciji koji se zaključi između država članica. Kad država članica Konvencije, koja sprovodi ekstradiciju samo u slučaju postojanja ugovora o ekstradiciji, primi zahtjev za ekstradiciju, ta država može uzeti kao pravnu osnovu za ekstradiciju ovu konvenciju.

Član 17 bis propisuje da država članica u kojoj je navodni počinitelj krivično gonjen, saopćit će u skladu sa svojim unutrašnjim zakonodavstvom, konačan ishod postupka Generalnom Sekretaru Ujedinjenih Nacija koji će proslijediti informaciju ostalim državama članicama.

Član 18. Konvencije, ključna je odredba za usvajanje Konvencije. O njemu ne postoji, još uvijek saglasnost i u opticaju su dva različita teksta, jedan koji je proslijedio raniji koordinator i drugi koje su predložile države članice Islamske konferencije. Stavovi su još uvijek podijeljeni. Delegacije koje podržavaju prijedlog ranijeg koordinatora ističu da je upotrijebljeni jezik uporediv sa onim korištenim u konvenciji o suzbijanju terorističkih bombaških napada, koji je poslužio kao presedan za takvu stilizaciju. Izrazi "oružane snage", "oružani konflikt" i "strana okupacija" su pojmovi tačno definisani međunarodnim humanitarnim pravom. Sdruge strane delegacije Islamske konferencije ističu da je predloženi jezik posljedica pregovora. Isključivanje izraza "narodi i pojedinci" iz stava 2. stvorit će prazninu koja će ostaviti ljude koji se bore za ostvarivanje svojih prava ili protiv strane okupacije bez zaštite koju oni uživaju po međunarodnom humanitarnom pravu.

Države članice ove konvencije izvršavaju svoje obaveze po ovoj konvenciji na način koji je konzistentan s principom suverene jednakosti i teritorijalnim integritetom država kao i sa principom neintervencije u unutrašnje odnose (član 20). Konvencija štiti suverenitet država članica i na način što isključuje mogućnost da jedna članica ostvaruje jurisdikciju ili vrši funkcije koje su izričito rezervisane za vlasti druge države.

Sporovi između članica vezani za tumačenje ili primjenu Konvencije, koji se nemogu riješiti pregovorima podnose se na arbitražu. Ukoliko u roku od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za arbitražu, strane ne uspiju da se dogovore o organizaciji arbitraže, bilo koja strana može podnijeti tužbu Međunarodnom sudu pravde u skladu sa Statutom Suda.

Konvencija stupa na snagu trideset dana nakon što budu dvadeset dva instrumenta o ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju deponovana kod Generalnog Sekretara Ujedinjenih Nacija. Za svaku sljedeću državu Konvencija stupa na snagu trideseti dan nakon deponovanja kod Generalnog Sekretara instrumenta kojim izražava spremnost da bude vezana ovom Konvencijom u skladu sa svojim unutrašnjim zakonodavstvom.

Konvencija se otkazuje pismenom notifikacijom depozitaru Konvencije a otkaz stupa na snagu sljedeći dan nakon prijema otkaza od strane depozitara.

3. 2. Međunarodna konvencija o suzbijanju akata nuklearnog terorizma

Druga važna konvencija čije hitno usvajanje je na dnevnom redu Ujedinjenih Nacija je Međunarodna konvencija o suzbijanju akata nuklearnog terorizma (u daljem tekstu: Konvencija). U tom cilju Generalna Skupština UN svojom rezolucijom 51/210 od 17. decembra 1996. godine ustanovila je Ad Hoc Odbor sa zadatkom da između ostalog, sačini konvenciju kojom bi se spriječili i suzbili akti nuklearnog terorizma. I ako je prisutno mišljenje da je najefikasniji način sprečavanja i suzbijanja akata nuklearnog terorizma potpuna i opšta eliminacija nuklearnog oružja, usvajanje Konvencije predstavljalo bi prvi korak u eliminisanju prijetnje. Posebno je zabrinjavajuća misao da bi neka teroristička grupa uspjela se domoći nuklearnog oružja, koje predstavlja realnu prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti.

Nacr Konvencije sačinjen je još 1998. godine od Prijatelja Predsjedavajućeg Radne grupe Šestog odbora. Veći dio teksta je usaglašen. Ostao je sporan član 4. od čijeg brzog usaglašavanja zavisi usvajanje konvencije. Razlike u stavovima nisu nepomirljive tako da je izgledno njeno usvajanje u dogledno vrijeme.

U preambuli Konvencije navodi duboka zabrinutost zbog eskalacije terorizma širom svijeta u svim njegovim oblicima i manifestacijama kao razlog za njeno usvajanje. Pri tome se imaju u vidu ciljevi i načela iz Povelje UN, koji se tiču očuvanja međunarodnog mira i sigurnosti, Deklaracija usvojena prigodom pedesetogodišnjice Ujedinjenih Nacija usvojena 24. oktobra 1995. godine, kao i Konvencija o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala iz 1980. godine.

Konvencija priznaje pravo svim državama da razviju i upotrebljavaju nuklearnu energiju u miroljubive svrhe kao i izvlačenju koristi iz ove upotrebe. Ova konvencija neće se primjenjivati na oružane snage država članica koje su izvan opsega ove konvencije, sobzirom da se one upravljaju prema pravilima međunarodnog prava.

Članom 1. Konvencije definisani su njeni ključni izrazi kako bi se izbjeglo njihovo različito tumačenje. To su: radioaktivni materijal, nuklearni materijal, uranijum obogaćen izotopima 235 ili 233, nuklearni objekti, uređaji, državni ili vladini objekti i oružane snage države.

Članom 2. definisane su povrede koje spadaju unutar značenja ove konvencije. Povredu konvencije čini bilo koja osoba koja nezakonito i namjerno: posjeduje radioaktivni materijal ili pravi ili posjeduje uređaje, sa namjerom da uzrokuje smrt ili ozbiljne tjelesne povrede ili sa namjerom da uzrokuje značajne štete imovini ili okolini. Također povredu čini i osoba koja nezakonito i namjerno koristi radioaktivni materijal ili uređaje ili oštećuje nuklearne objekte na način koji oslobađa ili postoji opasnost da oslobađa radioaktivni materijal: sa namjerom da uzrokuje smrt ili ozbiljnu tjelesnu povredu, ili sa namjerom da uzrokuje znatna oštećenja imovine ili okoline, ili sa namjerom da prisili fizičku ili pravnu osobu, međunarodnu organizaciju ili državu da nešto učini ili se uzdrži od činjenja nekog akta.

Povredu Konvencije čini i osoba koja prijeti, pod okolnostima koje prijetnju čine vjerovatnom da će počiniti jenu od navedenih povreda u ovom članu, ili koja nezakonito i namjerno zahtijeva radioaktivni materijal, uređaje ili nuklearne objekte pomoću prijetnje koja se pokazuje kao vjerodostojna ili upotrebom sile.

Povredu čini i svaka osoba koja pokuša da počini navedenu povredu. Također, povredu čini svaka osoba ako učestvuje kao saučesnik u činjenju povrede, ili organizuje ili upravlja drugim u činjenju povrede iz ove konvencije, ili na bilo koji drugi način doprinosi činjenju jedne ili više povreda izloženih u ovoj konvenciji od grupe osoba koje djeluju sa zajedničkim ciljem. Takav doprinos mora biti namjerno i ili biti učinjen sa produženjem opšte kriminalne aktivnosti ili ciljeva grupe, ili biti učinjen sa znanjem namjera grupe da počini odnosnu povredu ili povrede.

Članom 3. isključuje se primjena ove konvencije ukoliko je povreda počinjena unutar pojedine države, navodni počinitelj i žrtva su državljani te države, navodni počinitelj je nađen na teritoriji te države i gdje ni jedna druga država nema osnovu za jurisdikciju.

Ova konvencija ne utiče na druga prava i obaveze kao i odgovornosti država i pojedinaca po međunarodnom pravu. Sporna odredba člana 4. stav 2. Konvencije glasi: "2. Aktivnosti oružanih snaga tokom jednog oružanog sukoba, kako se ovi izrazi tumače po međunarodnom humanitarnom pravu, koje su regulisane pravom a ne ovom konvencijom, i aktivnosti poduzete od oružanih snaga države u ostvarivanju njihovih službenih dužnosti, budući da su regulisana drugim pravilima međunarodnog prava, nisu regulisana ovom konvencijom. 3. Odredbe stava 2. ovog člana neće biti tumačene kao isprika ili činjenje zakonitim inače nezakonitih akata, ili unaprijed isključeno krivično gonjenje po drugim zakonima. 4. Ova konvencija ne rješava, niti može biti tumačena kao rješavanje, na bilo koji način, pitanje zakonitosti upotrebe ili prijetnje upotrebe nuklearnog oružja od država."

Konvencija obavezuje države članice da usvoje mjere koje mogu biti neophodne, da povrede iz ove konvencije učini kažnjivim po svome unutrašnjem zakonodavstvu i da za njih propiše prikladne kazne vodeći pri tome računa o njihovoj teškoj prirodi.

Države su obavezane da poduzmu sve neophodne mjere uključujući i izmjene domaćeg zakonodavstva, kako bi se osiguralo da kriminalni akti koji spadaju u okvir ove konvencije ne budu ni pod kojim okolnostima opravdavani razlozima političke, filozofske, ideološke, rasne, etničke religiozne ili druge slične prirode.

Države članice će u cilju suzbijanja prijetnje nuklearnog terorizma saradivati na preduzimanju svih praktičnih koraka uključujući ukoliko je to neophodno i na izmjenama nacionalnog zakonodavstva, da spriječe pripreme na svojim teritorijama činjanja povreda iz ove konvencije. Ovo uključuje i mjere zabrane ilegalnih aktivnosti na njihovim teritorijama grupama i pojedincima koji ohrabruju, potiču, organizuju i sa znanjem finansiraju ili obezbjeđuju tehničku pomoć ili informacije u činjenju ovih povreda. Države će razmjenjivati tačne i provjerene informacije u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom u cilju otkrivanja, sprečavanja i suzbijanja povreda iz ove konvencije. Posebno će države članice hitno informisati državu koja je nadležna za krivično gonjenje počinitelaca ovih povreda. Primljene informacije prema odredbama ove konvencije bit će zaštićene kao informacije povjerljive prirode. Od država članica se

neće prema odredbama ove konvencije tražiti informacije koje ona nemože dati prema odredbama svog nacionalnog zakonodavstva ili koje mogu ugroziti njenu sigurnost ili fizičku zaštitu nuklearnog materijala. O slanju i prijemu ovakvih informacija obavještava se Generalni Sekretar UN kao i uredi za vezu.

Države članice će u cilju sprečavanja povreda iz ove konvencije preduzeti sve potrebne mjere na zaštiti radioaktivnog materijala, uzimajući u obzir preporuke i funkcije Agencije za atomsku energiju sa sjedištem u Beču.

Države članice uspostavljaju obligatornu jurisdikciju u slučajevima kad je: povreda počinjena na teritoriji te države, kad je počinjena na brodu koji plovi pod zastavom te države ili se prevozi u vazduhoplovu koji je registrovan po zakonima te države u vrijeme kad je djelo počinjeno, ili je djelo počinjeno od državljanina te države.

Države mogu, fakultativno uspostaviti svoju jurisdikciju nad svakom povredom ukoliko je: povreda počinjena protiv državljanina te države, ako je počinjena protiv državnih ili vladinih objekata te države u inostranstvu, uključujući i ambasade ili druge diplomatskih ili konzularnih objekata te države, ili je počinjena od osoba bez državljanstva koja ima uobičajeno boravište na području te države, ili je povreda učinjena u pokušaju da se tu državu prisili da učini ili da se uzdrži od činjenja bilo kojeg akta, ili je povreda počinjena na vazduhoplovu koji radi za vladu te države.

Nakon što država izrazi pristanak da bude vezana ovom konvencijom na način propisan njenim unutrašnjim zakonodavstvom, ona je dužna da obavijesti Generalnog Sekretara UN o jurisdikciji koju je uspostavila svojim nacionalnim zakonodavstvom. Ovo se primjenjuje i u svakom slučaju izmjene unutrašnjeg zakonodavstva kojim se reguliše njena nadležnost. Konvencija ne isključuje bilo koju krivičnu jurisdikciju uspostavljenu unutrašnjim zakonodavstvom.

Države članice su dužne istražiti svaku informaciju da je neka povreda iz ove konvencije počinjena na njenoj teritoriji ili je osoba koja ju je počinila prisutna na njenoj teritoriji. Ukoliko je navodni počinitelj prisutan na njenoj teritoriji, država članica je dužna preduzeti sve potrebne mjere kako bi se osiguralo prisustvo te osobe u cilju krivičnog gonjenja ili ekstradicije.

U isto vrijeme osoba protiv koje se te mjere preduzimaju ima pravo da komunicira bez ikakvog odlaganja sa odgovarajućim predstavnikom svoje države, da bude posjećen od predstavnika svoje države i da bude informisan o ovim svojim pravima. Ova prava se ostvaruju u skladu sa zakonodavstvom države na čijoj teritoriji je prisutan.

Država na čijoj teritoriji je navodni počinitelj prisutan, dužna je da ukoliko ga ne izruči državi koja ima jurisdikciju za počinjeno djelo, da podnese slučaj bez bilo kojeg daljeg zadržavanja nadležnim organima svoje države u cilju krivičnog gonjenja.

Osoba koja se nalazi u pritvoru i protiv koje se sprovodi neki postupak za djelo iz ove konvencije, garantuje se pošten tretman koji uključuje uživanje svih prava i garancija u skladu sa zakonima zemlje u kojoj je prisutan, kao i primjenjivim pravilima međunarodnog i međunarodnog humanitarnog prava.

Povrede iz ove konvencije smatraju se prikladnim za postupak ekstradicije po bilo kojem sporazumu o ekstradiciji koji postoji između strana ugovornica a ove povrede će izričito biti unesene u svaki budući takav ugovor između država ugovornica. Države članice Konvencije pružit će jedna drugoj najveću moguću pomoć u vezi sa istragama i postupkom ekstradicije za povrede iz člana 2. ove konvencije.

Konvencija isključuje mogućnost da se bilo koja povreda u njoj specificirana smatra kao politička povreda ili povreda povezana sa političkom povredom ili kao povreda politički motivirana za ciljeve ekstradicije ili uzajamne pomoći. Ali ova konvencija ne nameće obavezu izručenja ukoliko zamoljena država ima osnova da vjeruje da se radi progonu ili kažnjavanju osobe po osnovu njene rasne, religijske, nacionalne i etničke pripadnosti ili političkog uvjerenja.

Pritvorena osoba ili osoba koja izdržava kaznu u jednoj državi članice može biti upućena u drugu radi svjedočenja, identifikacije ili pružanja pomoći bilo koje vrste samo ukoliko izričito na to pristane i ukoliko se postigne sporazum između nadležnih organa država.

Nakon oduzimanja ili na stavljanja pod vlastitu kontrolu na bilo koji drugi način radioaktivnog materijala, uređaja ili nuklearnih objekata potpisnice poduzimaju koraka u cilju njegove predaje, osiguranja da se

čuva po propisima o zaštiti uspostavljenim od Agencije za nuklearnu energiju kao i da vodi računa o zdravstvenim i sigurnosnim standardima publikovanim od Agencije za nuklearnu energiju.

Država koja sprovodi postupak zbog povreda ove konvencije dužna je da o konačnom ishodu obavijesti Generalnog Sekretara Ujedinjenih nacija, koji prosljeđuje informacije drugim državama članicama. Obaveze iz Konvencije izvršavaju se na način kojim se poštuje suverena jednakost država, njihov teritorijalni integritet i nemiješane u unutrašnje odnose država.

Sporovi između članica vezani za tumačenje ili primjenu Konvencije, koji se ne mogu riješiti pregovorima podnose se na arbitražu. Ukoliko u roku od šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za arbitražu, strane ne uspiju da se dogovore o organizaciji arbitraže, bilo koja strana može podnijeti tužbu Međunarodnom sudu pravde u skladu sa Statutom Suda.

Konvencija stupa na snagu trideset dana nakon što budu dvadeset dva instrumenta o ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju deponovana kod Generalnog Sekretara Ujedinjenih Nacija. Za svaku sljedeću državu Konvencija stupa na snagu trideseti dan nakon deponovanja kod Generalnog Sekretara instrumenta kojim izražava spremnost da bude vezana ovom Konvencijom u skladu sa svojim unutrašnjim zakonodavstvom.

Literatura:

1. I Brownlie, *International Law and the Use of Force by States*, Oxford, 1963.
2. M. N. Shaw, *International Law*, Cambridge Universiti Press, 2003
3. <http://jurist.law.pitt.edu/terrorism.htm> terrorism
4. <http://www.un.org/terrorism> UN website on terrorism
5. <http://www.undcp.org/odccp/terrorism.html> UN office on drugsand Crime terrorism programme
6. <http://www.un.org/Docs/sc/committees/1373/> Counter - Terrorism Committee of the Security Council
7. <http://europa.eu.int/comm/justicehome/news/terrorism/documents/index-en.htm> EU and terrorism materials